

REDAKCJA

Edyta Biardzka, Łukasz Jurek, Konrad Koziół

AKTUALNE PROBLEMY SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

KATOLICKI UNIWERSYTET LUBELSKI JANA PAWŁA II
WYDZIAŁ PRAWA, PRAWA KANONICZNEGO
I ADMINISTRACJI

Lublin 2016

Robert Tabaszewski¹⁴⁰
robert.tabaszewski@gmail.com

Wybrane aspekty nagradzania nauczycieli za zasługi dla oświaty i wychowania

Some aspects of rewarding teachers for services to teaching and education process

Streszczenie

W niniejszym artykule podjęto zagadnienie polityki nagradzania nauczycieli i innych pracowników oświaty za wybitne zasługi położone przez nich w procesie dydaktyki i wychowania. Nagradzanie i honorowanie osiągnięć danego człowieka jest zasadniczo przedmiotem zainteresowania nauk pedagogicznych, jednak niuanse tej polityki zostały uregulowane w licznych aktach normatywnych, stąd znajduje ona odzwierciedlenie także w nauce prawa. Z pracą nauczyciela, jak każdego człowieka realizującego się zawodowo, jest związana potrzeba uznania i aprobaty jego indywidualnych osiągnięć. Z drugiej strony, nie można pominąć także szerszego, społecznego aspektu tej polityki, polegającej na wyjaśnieniu tego, za co przyznawana jest dana nagroda, aby uniknąć reakcji negatywnych ze strony osób towarzyszących nagradzaniu: zazdrości, niechęci czy poniżenia. W artykule przedstawiono nie tylko oczywiste korzyści, jakie niesie za sobą otrzymanie nagrody, ale przede wszystkim przybliżono warunki, które musi wypełnić osoba, która w przyszłości chciałaby liczyć się z możliwością otrzymania nagród i odznaczeń, w tym Medalu „Komisji Edukacji Narodowej”.

Słowa kluczowe:

nagradzanie nauczycieli, polityka odznaczeniowa, zasługi dla oświaty i wychowania, ordery i odznaczenia, Medal Komisji Edukacji Narodowej.

Summary

The article attempts to show the main ways of awarding the members of teachers and other educational staff for outstanding services and

---

140 Doktor nauk prawnych, adwokat.

achievements in the field of teaching and education. The orders and decorations constitute the supreme honour for the civil and military merits, for the glory and development of the Republic of Poland. Rewarding and celebrating human achievements is essentially the subject of pedagogy science, but the nuances of this policy they have been regulated in many normative acts, that is why this is the subject of the legal reflection. With the profession of a teacher, as well as every working man performing his job professionally, is related to the need for recognition and approval of his individual achievements. On the other hand, we cannot ignore the wider social aspects of rewarding policy, involving the explanation of what is awarded a prize in order to avoid negative reactions from people accompanying reward: envy, resentment or humiliation. The article presents, therefore, not only the obvious benefits that entails receiving awards, but also precise conditions to be met by a person who in the future would like to reckon with the possibility of receiving awards and decorations, including the Medal of "National Education Commission".

Keywords:

rewarding teachers, rewarding policy, contributions to the educational and pedagogical, orders and decorations, Medal of "National Education Commission".

Uwagi wstępne

Zagadnienie nagradzania ludzkich zachowań, jako formy oddziaływania na człowieka, tak bliskiej nauce pedagogiki oraz pozostałym naukom społecznym, staje się coraz częściej przedmiotem zainteresowania także nauki prawa. Jest to związane z tzw. dynamiką normatywizacji, czyli coraz bardziej precyzyjnym określaniem warunków w oparciu, o które jednostkę można przedstawić do odznaczenia bądź nagrody. Samo pojęcie nagrody przeciwne karze, wykracza poza wymiar normatywny, jako coś „co zostało ofiarowane osobie, która się czymś szczególnie zasłużyła” (Rowid: 1957: 503). Nagradzanie jest środkiem często stosowanym, jako bodziec wzmacniający pozytywne postawy zachęcające do zachowań znajdujących wysokie uznanie w różnych grupach społecznych

(Ochmański 2001: 13). W wymiarze indywidualnym przyznana nagroda w sposób pozytywny modyfikuje ludzkie zachowania, poprzez polepszenie jego sytuacji bądź usunięcie przeszkody. Jednocześnie wypełnia wiele funkcji: umacnia wiarę człowieka we własne możliwości, realizuje potrzebę uznania i sukcesu; zachęca do podejmowania zadań trudniejszych; dostarcza uczucia radości i dobrego samopoczucia; wzmacnia więzi z innymi nagrodzonymi oraz wpływa dodatnio na osoby będące świadkami odznaczania (Jundził: 1986: 14).

Celem niniejszego artykułu jest wykazanie ogólnych zasad, w oparciu, o które nauczyciele, jako osoby zasłużone dla oświaty i wychowania, w dowód uznania ich trudu pracy, są grupą społeczną często przedstawianą do uhonorowania znakami szaczącymi: państwowymi orderami i odznaczeniami oraz resortową odznaką szaczącą. Odpowiednio prowadzona polityka odznaczeniowa posiada znaczenie w procesie wychowania, a odpowiednio prowadzona polityka nagradzania może wpływać na zachowania społeczne. Obie są bardzo ważnym elementem w procesie wychowania. Z drugiej strony, odznaczenia mają wymiar nagrody specjalnej, są pożądanym przez wielu dobrem, o które warto zabiegać, stąd też konieczne stało się doprecyzowanie obiektywnych kryteriów ich przyznawania (Niesiołowski 1983). Warunki te zostały sprecyzowane na poziomie aktów prawnych różnej rangi. Obecnie możliwość przyznawania nagród i odznaczeń za niezwykle zalety umysłu i charakteru przewidują przepisy Karty Nauczyciela, zwłaszcza te określone w jej Rozdziale 6, to jednak problematyka honorowania znakami szaczącymi jest dużo bardziej skomplikowana i jej materia wychodzi zdecydowanie poza ten akt normatywny¹⁴¹.

Obecnie w obiegu funkcjonuje kilkadziesiąt znaków szaczących, które może otrzymać nauczyciel, przy czym najczęściej przyznawana jest resortowa odznaka „Medal Komisji Edukacji Narodowej”, odznaczenia: „Medal za Długoletnią Służbę”, Krzyże Zasługi, a także najbardziej prestiżowe: Order „Orła Białego” i Order „Odrodzenia Polski” (Order „*Polonia Restituta*”). Powyższe znaki szaczące różnią się od siebie: klasą i starszeństwem, warunkami ich przyznania, a także odmiennosiami w zakresie uprawnień i obowiązków wyływającymi z faktu ich uzyskania

---

141 Karta Nauczyciela z dnia 26 stycznia 1982 r. (Dz.U. z 1982 r. Nr 3, poz. 19), tekst jednolity z dnia 10 stycznia 2014 r. (Dz.U. z 2014 r. poz. 191).

(Sadowski 1904: 9, Tabaszewski 2014: 63-64). Znaki zaszczytne posiadają bogatą historię, a pewne odrębności związane z wynikają także z utartych i nie zawsze spisanych zwyczajów sięgających jeszcze okresu międzywojennego (Bończa-Tomaszewski 1939: 17-19).

Ordery i odznaczenia państwowe

Tradycja wyróżniania nauczycieli i innych osób szczególnie zasłużonych dla rozwoju oświaty i wychowania sięga okresu międzywojennego. Wprawdzie w II RP ustawa o stosunkach służbowych nauczycieli nie przewidywała odrębnego odznaczenia za zasługi dla oświaty i wychowania, to wobec osób związanych z oświatą stosowano odpowiednie przepisy dotyczące poszczególnych orderów i odznaczeń¹⁴². Wielokrotnie kawalerami i damami orderów byli nauczyciele i wychowawcy oraz osoby tworzące podstawy polskiej państwowości i jej rozwoju na płaszczyźnie naukowej, kulturalnej i społecznej (Seyda 1932: 98). W warunkach nowego ustroju, na zasadach określonych w ustawie o orderach i odznaczeniach z 1960 r., wyróżnień należało dokonywać „w duchu socjalistycznego nauczania i wychowania”¹⁴³.

W 1972 r. wprowadzono nowe uprawnienie nauczycielskie związane z przepracowaniem określonej liczby lat. W świetle art. 40 Karty Praw i Obowiązków Nauczyciela¹⁴⁴ nauczycielom z tytułu dwudziestoletniej nienagannej pracy pedagogicznej przyznawano Złoty Krzyż Zasługi, jeżeli nie uzyskali oni go wcześniej. Katalog uprawnionych rozszerzono w 1982 r., w świetle art. 52 pierwotnej wersji Karty Nauczyciela tytułem trzydziestoletniej szczególnie wyróżniającej pracy pedagogicznej nauczycielom nadawany był Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski¹⁴⁵. Przywilej powyższy przysługiwał także nauczycielom emerytom i rencistom bez względu na datę przejścia na emeryturę lub rentę. W ten sposób, w ciągu kolejnych 20 lat Rada Państwa PRL przyznała ponad

---

142 Ustawa z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. U. z 1926 r. Nr 92, poz. 530, z późn. zm.).

143 Ustawa o orderach i odznaczeniach z dnia 17 lutego 1960 r. (Dz.U. z 1960 r. Nr 10, poz. 66).

144 Dz.U. z 1972 r. Nr 16, poz. 114.

145 Dz.U. z 1982 r. Nr 3, poz. 19, tekst pierwotny.

63 tysiące odznak Orderu *Polonia Restituta* i Krzyża Zasługi (Jakubowski, Tabaszewski 2013: 81-82).

W 1992 r., w związku ze zmianą ustroju i wejściem w życie nowej ustawy o orderach i odznaczeniach skasowano możliwość automatycznego otrzymania przez nauczycieli Orderu „Odrodzenia Polski” i Krzyża Zasługi (Rozwadowska-Skrzeczyńska, Szymańska 2014: 357)¹⁴⁶. Choć osoby odznaczone zachowały prawo do posługiwania się orderami i krzyżami, to jednak pozbawiono je wymiernego uprawnienia przysługującego z faktu nadania, tzw. chlebowego, czyli specjalnych dodatków do emerytury¹⁴⁷. Obecnie zasady nadania orderów i odznaczeń określa ustawa z 1992 r. określająca funkcjonujące w III RP ordery i odznaczeni wraz z przesłankami ich ewentualnego nadania przez Prezydenta RP¹⁴⁸. W dalszym ciągu przewiduje ona możliwość nadania Orderu „Odrodzenia Polski” oraz Krzyża Zasługi, jednak może to nastąpić na zasadach ogólnych, czyli takich, które obowiązują wszystkich obywateli RP¹⁴⁹. Oznacza to, że obecnie ordery i odznaczenia wymienione w ustawie z 1992 r. można nadawać nauczycielom i innym pracownikom oświaty jedynie w celu wyróżniania ich zasług, cnót obywatelskich i wybitnych osiągnięć.

Począwszy od 2007 r., z związku z przywróceniem ustanowionego w 1938 r. odznaczenia „Medal za Długoletnią Służbę” możliwe stało się nagradzanie nauczycieli i innych osób zasłużonych dla oświaty, którzy wykonują swoje obowiązki w służbie Państwa wzorowo i wyjątkowo sumiennie. Warunkiem przedstawienia do odznaczenia jest pozostawanie w służbie zawodowej przez określony w ustawie o orderach i odznaczeniach czas pracy, to jest co najmniej dziesięć, dwadzieścia i trzydzieści lat. Ponieważ „Medal za Długoletnią Służbę” ma charakter trójstopniowy, to

---

146 Art. 9 ustawy z dnia 16 października 1992 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o orderach i odznaczeniach, uchylające przepisy o tytułach honorowych oraz zmieniające niektóre ustawy (Dz. U. Nr 90, poz. 451, z późn. zm.). W dniu 23 grudnia 1992 r. przepis ten utracił moc.

147 Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 lutego 1992 r., sygn. akt K 14/91.

148 Ustawa z dnia 16 października 1992 r. o orderach i odznaczeniach (Dz.U. z 1992 r. Nr 90, poz. 450, ze zm.).

149 Rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 15 grudnia 2004 r. w sprawie szczegółowego trybu postępowania w sprawach o nadanie orderów i odznaczeń oraz wzorów odpowiednich dokumentów (Dz.U. z 2004 r. Nr 277, poz. 2743 ze zm.); Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 grudnia 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowego trybu postępowania w sprawach o nadanie orderów i odznaczeń oraz wzorów odpowiednich dokumentów (Dz.U. z 2014 r. Nr 0, poz. 64).

nauczyciel może zostać uhonorowanym odpowiednio Złotym, Srebrnym i Brązowym Medalem za Długoletnią Służbę odpowiednio do posiadania przez niego stażu pracy. Medale przyznaje Prezydent RP co do zasady na wniosek Ministra Edukacji Narodowej (Tabaszewski 2013: 223).

Z zasady starszeństwa polskich znaków zaszczytnych wynika, że fakt uhonorowania nauczyciela wyżej wymienionymi orderami i odznaczeniami powinno poprzedzić otrzymanie przez niego odznak o charakterze resortowym, zwłaszcza Medalu Komisji Edukacji Narodowej, który jest prestiżowym odznaczeniem za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania. Jest tak dlatego, że wyróżnienia resortowe przyznawane są przez ministra za ponadprzeciętne zasługi położone na polu oświaty i wychowania, natomiast ordery i odznaczenia mają charakter wyjątkowej nadawane są przez prezydenta RP jako najwyższe wyróżnienia zasług cywilnych położonych dla chwały i rozwoju Rzeczypospolitej Polskiej. W dalszym ciągu obowiązuje przedwojenna zasada zakazu osobistego starania się o konkretne odznaczenie, a jej reminiscencją jest art. 39 ust. 3 ustawy o systemie oświaty konkretyzujący, że w sprawach odznażeń podmiotem inicjującym całą procedurę jest dyrektor szkoły, który decyduje w sprawach odznażeń, nagród i innych wyróżnień dla nauczycieli oraz pozostałych pracowników szkoły lub placówki, po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej i rady szkoły lub placówki, występuje z wnioskami¹⁵⁰.

Odznaka „Medal Komisji Edukacji Narodowej”

Unikalny znak zaszczytny, dedykowany wyłącznie nauczycielom, wręczany za zasługi dla oświaty i wychowania, wprowadzono w 1956 r. Jest nią odznaka resortowa „Medal Komisji Edukacji Narodowej” (Medal KEN). Odznaka ta w okresie PRL była nadawana w uznaniu „roli nauczyciela w dziele socjalistycznego wychowania i nauczania” zasłużonym nauczycielom i innym pracownikom pedagogicznym¹⁵¹. Warunkiem przyznania Medalu KEN było odznaczanie się wyróżniającą działalnością

---

150 Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 22 maja 2013 r., sygn. akt I OSK 202/13.

151 Ustawa o prawach i obowiązkach nauczycieli z dnia 27 kwietnia 1956 r. (Dz.U. z 1956 r. Nr 12, poz. 63); Zarządzenie Nr 63 Prezesa Rady Ministrów z dnia 14 września 1967 r. w sprawie określenia zasad nadawania „Medalu Komisji Edukacji Narodowej”, jego wzoru oraz trybu jego wręczania i noszenia (M.P. z 1967 r. Nr 54, poz. 266).

w zakresie piśmiennictwa, nauk pedagogicznych, programów, podręczników i pomocy naukowych¹⁵². Medale KEN nadawano „w zasadzie” z okazji Dnia Nauczyciela, ewentualnie z okazji innych świąt państwowych i uroczystości szkolnych. Wręczenia Medalu dokonywał osobiście Minister Oświaty i Szkolnictwa Wyższego lub osoba przez niego upoważniona.

Honorowanie nauczycieli odznaką Medalu KEN przyjęło się w polskiej praktyce odznaczeniowej, możliwość nadań przewidziano w nauczycielskich pragmatykach służbowych z 1972 i 1982 r., choć do końca ubiegłego wieku szczegółowe zasady, na których przyznawano Medal KEN zmieniano pięciokrotnie¹⁵³. Także Karta Nauczyciela we wszystkich swoich wersjach po 1989 r. utrzymała Medal KEN. Obecnie możliwość nagradzania nauczycieli Medalem KEN reguluje art. 51 Karty Nauczyciela w wersji z 6 kwietnia 2000 r. W porównaniu do wersji Karty z 1982 r. brzmienie tekstu co do istoty nie uległo zasadniczej zmianie. Medal KEN wciąż nadaje minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, czyli Minister Edukacji Narodowej zaś szczegółowe zasady nadań określa stosowne rozporządzenie MEN¹⁵⁴.

Obecnie Medal KEN nadaje nauczycielom i innym osobom za zasługi dla oświaty i wychowania, przy czym muszą mieć one charakter

---

152 Medal był dedykowany autorom wybitnych prac pedagogicznych ważnych dla praktyki szkolnej i zagadnień dydaktyczno-wychowawczych, autorom i wydawcom wyróżniających się podręczników i pomocy naukowych oraz osobom, które wykazały się twórczym udziałem w pracach programowych, inicjatorom i organizatorom nowych metod nauczania i oddziaływania wychowawczego na młodzież i dorosłych, działaczom społecznym, których działalność przyczynia się do rozwoju oświaty i wychowania, nauczycielom za długoletnią wzorową działalność dydaktyczno-wychowawczą, wyróżniającym się organizatorom procesu dydaktycznego oraz bibliotekarzom i zasłużonym w upowszechnianiu czytelnictwa wśród młodzieży, a także autorom utworów literackich, dzieł scenicznych, muzycznych, plastycznych, filmowych, widowisk telewizyjnych i audycji radiowych, które wywierają szczególnie wartościowy wpływ wychowawczy na dzieci i młodzież.

153 Zob. kolejno: art. 72 Karty Praw i Obowiązków Nauczyciela; art. 51 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela; Zarządzenie Nr 29 Prezesa Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 1982 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu nadawania „Medalu Komisji Edukacji Narodowej” (M.P. z 1982 r. Nr 32, poz. 277); Zarządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 maja 1991 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu nadawania „Medalu Komisji Edukacji Narodowej” oraz ustalenia jego wzoru i sposobu noszenia (M.P. z 1991 r. Nr 18, poz. 121).

154 Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 września 2000 r. w sprawie szczegółowych zasad nadawania „Medalu Komisji Edukacji Narodowej”; trybu przedstawiania wniosków, wzoru medalu, trybu jego wręczenia i sposobu noszenia (Dz.U. z 2000 r. Nr 99, poz. 1073), dalej jako: rozporządzenie z 2000 r.

„szczególny”. Sama odznaka „Medal Komisji Edukacji Narodowej”, jest najwyższym (i obecnie jedynym) znakiem szacownym przyznawanym przez Ministra Edukacji Narodowej. Jest to pewnego rodzaju ewenementem, ponieważ co do zasady odznaki przyjmujące formę medalu dzielą się na trzy stopnie: złoty, srebrny i brązowy. Po 1989 r. nie zdecydowano się jednak na skorygowanie tego błędu i Medal ma wciąż charakter jednostopniowy. Wynika z tego, że może być przyznawany wyłącznie osobie jeszcze nim nieodznaczony, a więc co do zasady tylko jeden raz w ciągu kariery nauczycielskiej. W razie uzyskania przez nauczyciela kolejnych, znacznych osiągnięć należałoby jego osobę przedstawić do odznaczenia określonymi w ustawie o orderach i odznaczeniach, zwłaszcza brązowym, srebrnym i złotym Medalem za Długoletnią Służbę. Obecnie możliwe są nadania przez ministra *post mortem* w 2010 r. odstąpiono bowiem od zasady, że Medal nadawany jest wyłącznie osobom żyjącym¹⁵⁵.

Aktualnie funkcjonujące rozwiązanie, jest pierwszą regulacją, wprowadzającą sprecyzowane kryteria nadań oraz szeroki katalog osób, którym może być przyznany Medal. Przesłanką ogólną umożliwiającą w ogóle uruchomienie trybu o nadanie Medalu KEN, są szczególne zasługi dla oświaty i wychowania, w szczególności w zakresie działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej, twórczości dla dzieci i młodzieży oraz kształcenia i doskonalenia nauczycieli. Medalem KEN w dalszym ciągu, najczęściej odznaczani zostają zasłużeni nauczyciele, którzy legitymujący się co najmniej siedmioletnią wyróżniającą się działalnością dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą, inicjującym i podejmującym nowatorskie formy i metody pracy edukacyjnej (Śnieżek 2011: 182-183). Dla wielu z nich jest to jedyne odznaczenie państwowe, dowód uznania ich trudnej pracy. Warto zauważyć, że po 2000 r. zaostrzono kryterium wobec nauczycieli, wcześniej wystarczała pięcioletnia wzorowa działalność nauczycielska. Obecnie jest to już siedmioletnia praktyka, przy czym staż ten nie dotyczy wyróżniających się pracowników nadzoru i doradztwa pedagogicznego oraz doskonalenia zawodowego nauczycieli.

Medal KEN jest nadawany nie tylko nauczycielom, ale także innym osobom legitymującym się wybitnym, uznanym dorobkiem w zakresie oświaty i wychowania. W rozporządzeniu z 2000 r. wymienionych jest

---

155 Zob. § 7 Rozporządzenia z 2000 r.

ponadto kilka innych kategorii osób którym mogą być nadawane Medale. Pierwszą grupę stanowią autorzy wybitnych prac pedagogicznych, wyróżniających się nowatorskich podręczników i pomocy naukowych, a także autorzy utworów literackich, popularnonaukowych, dzieł scenicznych, muzycznych, plastycznych, filmowych, a także widowisk telewizyjnych i audycji radiowych, które wywierają szczególnie wartościowy wpływ wychowawczy i edukacyjny na dzieci i młodzież. Kolejną grupę osób przedstawianych do wyróżnienia stanowią nauczyciele akademicy legitymujący się wybitnym dorobkiem w zakresie oświaty i wychowania. W dalszej kolejności Medal KEN może być przyznany działaczom społecznym i związkowym, a także fundatorom oraz innym osobom, których działalność wydatnie przyczynia się do rozwoju oświaty i wychowania¹⁵⁶. Od niedawna Medal KEN może być nadawany także obywatelom polskim mieszkającym za granicą, cudzoziemcom i innym osobom, którzy swoją działalnością przyczyniają się do promowania Polski za granicą i rozwoju współpracy międzynarodowej w zakresie oświaty i wychowania.

Sam Medal, poświęcony został pierwszej w Europie państwowej instytucji oświatowej, powołanej w dniu 14 października 1773 r. przez Sejm na wniosek króla Stanisława Augusta Poniatowskiego (Kot 1923). Ta pierwotna stylistyka odznaczenia została zachowana. Medal jest wykonywany z metalu koloru jasnobrązowego i ma kształt koła o średnicy 36 mm. Na awersie, czyli stronie licowej Medalu, znajduje się wizerunek otwartej księgi przełożonej gałązką laurową oraz w otoku napis: „Medal Komisji Edukacji Narodowej”; na rewersie umieszczony został trzyczłonowy napis: „Rzeczpospolita Polska” (w okresie do 1989 r. „Polska Rzeczpospolita Ludowa”), a na dolnej i górnej części napisu liście laurowe. Medal zawieszany jest na czerwonej wstążce o szerokości 35 mm z trzema pionowymi białymi paskami – dwoma po zewnętrznej stronie wstążki o szerokości 5 mm umieszczonymi po zewnętrznych stronach wstążki oraz środkowym o szerokości 2 mm (Barański, Rozwadowska-Skrzeczyńska: 356)¹⁵⁷.

---

156 Warto zauważyć, że wcześniejsza regulacja wprost przewidywała, że Medal KEN będzie nadawany bibliotekarzom i zasłużonym dla rozwoju czytelnictwa wśród młodzieży, a obecny brak tej przesłanki nie jest rekompensowany w Rozporządzeniu z 2000 r.

157 Zob. Załącznik nr 1 do Rozporządzenia z 2000 r.

Warunki i tryb nadań

Ponieważ Medal KEN jest odznaczeniem resortowym o charakterze honorowym, nie jest możliwe osobiste uruchomienie trybu nadania przez zainteresowanego. Medal KEN nadaje Minister Edukacji Narodowej z inicjatywy własnej albo na wniosek określonych podmiotów. Wnioskodawcami są ministrowie i kierownicy urzędów centralnych, rektorzy szkół wyższych, wojewodowie, organ sprawujący nadzór pedagogiczny, organy prowadzące przedszkole, szkołę lub placówkę, władze statutowych organizacji społecznych lub stowarzyszeń prowadzących statutową działalność oświatowo-wychowawczą, władze statutowe ogólnokrajowych organizacji związkowych, a także kierownicy placówek dyplomatycznych lub konsularnych RP. Wnioski o nadanie Medalu KEN powinny być składane do dnia 31 marca każdego roku. W przypadku, gdy z wnioskiem występuje organ prowadzący szkołę, przedszkole lub inną placówkę oświatową, konieczna jest także pozytywna opinia organu sprawującego nadzór pedagogiczny, w przewidzianych przez przepisy prawa wewnętrznego trybie i terminie, a w szczególności w formie szczegółowego opisu zasług uzasadniających nadanie.

Należy zauważyć, że obecnie organ prowadzący jest jedynie jednym z kilku podmiotów inicjujących procedurę nadań, równorzędną kompetencję posiadają w tym zakresie władze statutowe ogólnokrajowych organizacji związkowych, a także władze statutowych organizacji społecznych i stowarzyszeń, do których statutowych zadań należy prowadzenie działalności oświatowej i wychowawczej. Sama Rada pedagogiczna, choć jako ogół nauczycieli danej szkoły, nie ma uprawnień do zgłaszania wniosków o przyznanie odznaczeń, to opiniuje wnioski dyrektora o przyznanie nauczycielom odznaczeń, nagród i innych wyróżnień¹⁵⁸. Nieco odmienna procedura obowiązuje w odniesieniu do dyrektora szkoły, a także wobec innej osoby związanej z działalnością organu prowadzącego, w przypadku ewentualnego nadania, w zależności od tego, kto jest organem prowadzącym, podmiotem inicjującym nadanie będzie wójt, burmistrz, prezydent, starosta, bądź też marszałek województwa.

---

¹⁵⁸ Art. 41 ust. 2 ustawy o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 2156).

Jak widać, w przypadku nauczycieli konieczne jest zatem zainicjowanie specjalnego postępowania, o którym mowa w Rozporządzeniu z 2000 r. Wniosek o nadanie Medalu powinien zawierać określone informacje: dane ogólne (imię i nazwisko, imiona rodziców, miejsce i data urodzenia, miejsce zamieszkania, miejsce pracy i stanowisko lub rodzaj wykonywanej działalności), dane o wykształceniu i sprawowanych funkcjach, o przebiegu zatrudnienia, a w dalszej kolejności najbardziej istotne jest uzasadnienie przesłanek nadania Medalu (Kłak 2003: 2-3)¹⁵⁹. Wnioskodawca przedstawia wniosek Ministrowi Edukacji Narodowej wraz z pismem przewodnim zawierającym imienną listę kandydatów oraz wyciąg z protokołu z posiedzenia komisji wnioskującej podpisanego przez jej członków i przedstawicieli działających w związkach zawodowych. W przypadku, gdy wnioskodawcą jest organ prowadzący, procedura ta staje się jeszcze bardziej złożona.

Kompletne wnioski o nadania kierowane są do Departamentu Kształcenia Ogólnego i Wychowania Ministerstwa Edukacji Narodowej, gdzie sprawdzane są pod względem formalnym i merytorycznym (Ciborski 2005: 184-185)¹⁶⁰. Decyzję ministra poprzedza także uzyskanie stosownej opinii od komisji do spraw odznaczeń powołanej w porozumieniu z przedstawicielami związków zawodowych. Choć przedstawiciele związków mają pewien wpływ na listę osób prezentowanych do odznaczenia, to jednak ostateczna decyzja i tak należy do Ministra Edukacji Narodowej. Decyzja ta ma charakter dyskrecyjny i co do zasady jest wyłączona z drogi służbowej, jak i procedury określonej w Kodeksie postępowania administracyjnego, nawet, jeśli wnioskodawcą był inny minister¹⁶¹. Niezależnie od tego, przeszkodą w uzyskaniu nadania jest także zachowanie nauczyciela, które uniemożliwia uznanie danej osoby za godną odznaczenia honorowego. W szczególności nie jest możliwe nadanie w czasie trwania postępowania karnego lub dyscyplinarnego, a także w razie stwierdzenia, że wniosek o nadanie został przedstawiony w spo-

---

159 § 4 Rozporządzenia z 2000 r.

160 § 24 Regulamin organizacyjny Ministerstwa Edukacji Narodowej. Zarządzenie Nr 2 Ministra Edukacji Narodowej w sprawie regulaminu organizacyjnego Ministerstwa Edukacji Narodowej z dnia 13 stycznia 2015 r. (Dz.Urz. MEN z 2015 r. Poz. 3).

161 Postanowienie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 26 czerwca 2015 r., sygn. akt II SA/Wa 421/15.

sób wadliwy lub uchybiający procedurze wskazanej w Rozporządzeniu. Od decyzji ministra w sprawie nadania odwołanie, ani wnioski o ponowne rozpatrzenie sprawy nie przysługują. Ministerstwo prowadzi natomiast ewidencję przyznanych Medalów.

Posługiwanie się odznaczeniem

Medale KEN wraz z legitymacją potwierdzającą nadanie, co do zasady wręcza Minister Edukacji Narodowej z okazji Dnia Komisji Edukacji Narodowej. W zależności od sytuacji, z upoważnienia ministra, Medal wręczą także inni ministrowie prowadzący szkoły i placówki, rektorzy szkół wyższych, wojewodowie, kuratorzy oświaty lub inne upoważnione przez ministra osoby¹⁶². Osoba, której ma zostać wręczony odznaczenie, w dniu wręczenia przybywa na uroczystość w ubraniu galowym, a jeżeli została już odznaczona innymi odznaczeniami, to przychodzi z posiadanymi już odznakami zaszczytnymi. Wręczenie Medalu powinno się odbyć i w okolicznościach zapewniających uroczysty charakter tego aktu wręczenia czemu towarzyszy formuła: „W imieniu Ministra Edukacji Narodowej wręczam Panu/Pani Medal Komisji Edukacji Narodowej”, po czym następuje wręczenie odznaki i oddanie legitymacji oraz futerału w którym wcześniej spoczywał Medal. W przypadku odznaczeń osób już nieżyjących odznakę Medalu wręcza się osobom najbliższym zmarłego (Mazurkiewicz 2012: 9-20).

Podobnie jak inne odznaki zaszczytne, Medal KEN można nosić od chwili otrzymania legitymacji potwierdzającej jego wręczenie¹⁶³. Od tego też momentu nauczyciel może posługiwać się tytułem „odznaczony”. Medal można nosić w formie pełnej odznaki, miniaturki lub baretki. Należy nosić go bezpośrednio po orderach i odznaczeniach państwowych, po prawej stronie piersi podczas oficjalnych uroczystości z udziałem przedstawicieli władz państwowych, uroczystych obchodów świąt narodowych i Dnia Nauczyciela, uroczystości wręczania orderów i odznaczeń oraz odznak honorowych, a także obchodów rocznic i innych świąt okolicznościowych. Miniaturę lub baretkę Medalu można nosić w okolicznościach,

---

162 § 5 Rozporządzenia z 2000 r.

163 Wzór legitymacji określa załącznik nr 3 do Rozporządzenia z 2000 r.

w których nie jest wymagane noszenie pełnej odznaki, zwłaszcza, kiedy noszenie pełnej odznaki byłoby niepraktyczne lub pretensjonalne¹⁶⁴. W razie zniszczenia lub zagubienia Medalu i legitymacji możliwe jest odpłatne wydanie jego tzw. wtórnika¹⁶⁵. Wciąż możliwe jest także pozbawienie nauczyciela nadanego już odznaczenia, zwłaszcza, gdy osoba stała się go niegodna lub gdy nastąpiły wady w postępowaniu nadaniowym. Automatyczna utrata Medalu następuje także wskutek prawomocnego orzeczenia skazującego na karę pozbawienia praw publicznych bądź też orzeczeniem Trybunału Stanu (Demidow 1973: 89-93).

Uwagi końcowe

Choć Medal KEN ma charakter prestiżowego odznaczenia, to z faktu jego otrzymania, podobnie zresztą jak z uhonorowaniem innymi polskimi znakami zaszczytnymi, nie wiąże się żadna gratyfikacja finansowa. Nadanie może mieć jednak znaczenie przy ocenie przez organ procesowy ewentualnego roszczenia, jako element świadczący o sylwetce i dotychczasowej postawie nauczyciela¹⁶⁶. W świetle przepisu art. 7 ust. 2 pkt 1 Karty Nauczyciela, nauczyciele posiadający uznany dorobek zawodowy potwierdzony otrzymaniem Medalu KEN, mogą złożyć wniosek o podjęcie postępowania kwalifikacyjnego o awans na stopień nauczyciela dyplomowanego¹⁶⁷. Posiadanie odznaczenia stanowi jedną z pożądanych przesłanek ułatwiających uzyskanie kolejnych stopni awansu zawodowego bądź też tytułu honorowego profesora oświaty, Kapituła do Spraw Profesorów Oświaty bierze także pod uwagę szczególne osiągnięcia kandydata związane z wykonywaniem zawodu nauczyciela, takie jak: uznany dorobek zawodowy potwierdzony Medalem KEN¹⁶⁸. Z posiadaniem

---

164 Odpowiedź sekretarza stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej – z upoważnienia ministra – na zapytanie nr 416 w sprawie miniatury Medalu Komisji Edukacji Narodowej.

165 Zapytanie nr 416 do ministra edukacji narodowej w sprawie miniatury Medalu Komisji Edukacji Narodowej.

166 Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 4 stycznia 2010 r., sygn. akt I OSK 939/09; Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego siedziba w Szczecinie z dnia 26 marca 2009 r., sygn. akt II SA/Sz 948/08.

167 Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego – Ośrodek zamiejscowy w Warszawie z dnia 28 października 2003 r., sygn. akt II SA 3026/02.

168 § 6 Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie Kapituły do Spraw Profesorów Oświaty z dnia 4 września 2008 r. (Dz.U. z 2008 r. Nr 163, poz. 1017).

Medalu nie wiążą się natomiast żadne inne tytuły i przywileje. W efekcie Medal KEN trafia często jedynie do szuflady odznaczonego. Aby tak się nie stało władze powinny zapewnić częstszy udział osób odznaczonych w uroczystościach państwowych w ubraniu galowym umożliwiającym eksponowanie posiadanych przez nauczycieli odznaczeń.